

УДК 268:070(477.81)

Голубев В.Ю.,*головний редактор Видавничого дому «ОГО», м.Рівне, Україна*

ПРОБЛЕМИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА ЗАСАДАХ ХРИСТИЯНСЬКОГО ВІРВЧЕННЯ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ РІВНЕНЩИНИ

У статті розкрито тему важливості духовно-морального виховання молоді на засадах християнського вірвчення через засоби масової інформації; проаналізовано сучасний стан його здійснення в інформаційному просторі Рівненщини та подано рекомендації щодо напрямків роботи з метою поліпшення існуючої ситуації у даній сфері.

Ключові слова: *духовно-моральне виховання, християнська мораль, засоби масової інформації, Рівненщина.*

Голубев В.Ю. Проблемы духовно-нравственного воспитания молодежи на принципах христианского вероучения в средствах массовой информации Ровенщины

В статье раскрыта тема важности духовно-нравственного воспитания молодежи на принципах христианского вероучения через средства массовой информации; проанализировано нынешнее состояние его реализации в информационном пространстве Ровенщины и подано рекомендации относительно направлений работы с целью улучшения существующей ситуации в данной сфере.

Ключевые слова: *духовно-нравственное воспитание, христианская мораль, средства массовой информации, Ровенщина.*

Golubev V.U. Problems of spiritual and moral education of young people on the principles of the Christian Doctrine in the mass media of the Rivne region

In this article we discuss the importance of educating young people on spiritual and moral principles which are based on teaching of Christianity and how it is represented in the mass media; we analyze its current situation in informational space of Rivne region and give the recommendations how to improve today's situation in this sphere.

Key words: *spiritual and moral education, Christian morality, media, Rivne region.*

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування чітких духовно-моральних орієнтирів у сучасному українському суспільстві, важливістю усвідомлення ролі християнських цінностей у цьому процесі та вагомістю впливу засобів масової інформації на формування світогляду молоді людини.

Об’єктом дослідження є духовно-моральне виховання молоді. Предметом дослідження – сучасний стан здійснення духовно-морального виховання молоді у інформаційному просторі Рівненщини.

Метою статті є дослідження проблематики духовно-морального виховання молоді та висвітлення його у ЗМІ Рівненщини. Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

– проаналізувати ступінь наповнення інформаційного простору Рівненщини християнськими цінностями в розрізі духовних і світських ЗМІ;

– надати рекомендації щодо удосконалення здійснення духовно-морального виховання молоді через місцеві ЗМІ.

Проблеми духовно-морального виховання молоді на засадах християнського віровчення ґрунтовно досліджує В.Жуковський. Вплив засобів масової інформації на формування світогляду людини досліджений у працях українських науковців В.Здоровеги, В.Іванова, В.Різуна, російських авторів С.Корконосенка, Г.Лазутіної. У працях О.Квашук, Л.Чорної розглядається психологічний вплив телебачення на формування світоглядних установок дітей та молоді. Новітні світоглядні виклики ери Інтернету детально розглядає Б.Потятиник. Питання комунікації між релігійними громадами та суспільством через засоби масової інформації ґрунтовно дослідили С.Бабинська, Ю.Завадська, М.Карапінка та О.Кулигіна. Водночас стан духовно-морального виховання на засадах християнського віровчення саме у засобах масової інформації Рівненщини є порівняно малодослідженою темою, що зумовлює наукову та практичну новизну даного дослідження.

На сучасному етапі становлення незалежної Української держави надзвичайної ваги набуває проблема формування світогляду молодого покоління. Від того, які духовно-моральні цінності лежатимуть в основі його життєдіяльності, залежатиме напрямок розвитку суспільства у цілому, адже його вибір є сумою індивіду-

альних моральних виборів мільйонів «я» зі своїм індивідуальним світобаченням. «Кожній людині потрібна чітка система поглядів, яка надає життю осмисленості, ясності, мети і цінностей, що здатні принести задоволення. Вироблення такого світогляду в часи, коли руйнуються традиційні ідеологічні системи, може зажадати від молодого людини неабиякої сміливості і наполегливості» [6, с.5].

На превеликий жаль, у сучасній Україні відсутня цілісна виховна концепція для підростаючого покоління. «За 20 років ми переконалися, що в Україні не розроблено жодної нової форми впливу на людину. Ніхто абсолютно не говорить про те, яка основна концепція у вихованні людини має бути у незалежній Україні. Говорять абстрактні речі: загальнолюдська мораль і тим самим бояться сказати дві речі: християнська мораль та національна ідея. А між тим, усі країни будували свій фундамент саме на цих двох китах. За дві тисячі років людство не придумало нічого ліпшого за етичні норми моралі, які зафіксовані у Біблії» [3]. Як писав античний філософ Платон, «незнання Бога є для держави найбільшим лихом, і хто підриває релігію, підриває з тим і основи суспільства» [14].

В наш час в Україні відсутня цілісна виховна концепція і найважливіші соціальні інститути: церква, сім'я та школа не виконують свого виховного завдання. Світогляд молоді формується під впливом багатьох чинників, але досить часто вони не мають жодного духовного підґрунтя [7]. Надзвичайно важлива роль у формуванні світогляду в українському суспільстві належить засобам масової інформації, це зумовлене самою специфікою масово-інформаційної діяльності, масштабністю впливу на свідомість суспільства, який здійснюють мас-медіа. «Журналістське співтовариство в особі кожного свого представника у силу природних причин є носієм моральної установки на суспільно корисну поведінку; відтак, воно безпосередньо включене у моральні відносини суспільства у якості їх суб'єкта... Журналісти пропагують у пресі моральні ідеали суспільства, популяризують його моральні цінності і етичні рекомендації, допомагаючи моральній просвіті суспільства; таким чином журналістика виступає в якості інструмента моралі... При оцінці явищ дійсності, що описуються, журналісти... виходять із морального досвіду людства, із тих моральних критеріїв, які виробило суспільство; відтак, у журналістиці мораль використовується як професійний «вимірювальний» інструмент» [10, с.8-9].

Масштабність впливу журналістики на суспільну мораль зумовлює вагомість моральної відповідальності представників масмедіа. «Не тільки самим не втратити загальнолюдські та професійні орієнтири, а й допомогти суспільству подолати моральну кризу, вибудувати нові та відновити частину старих поведінкових та життєвих, світоглядних цінностей» [9, с.18]. Блаженніший Любомир (Гузар) у зв'язку з цим наголошує на особливій місії журналістів – не лише інформувати суспільство, а й силою свого слова наштовхувати його на конкретні осмислені дії, на творення добра .

Між тим, негативні тенденції в інформаційному просторі, для якого дедалі більш характерним стає переважання скандально забарвленої інформації з низькою суспільною значущістю, культивування аморальності й низькопробності, вульгарності, розпусти і сексуальних збочень, залишають у ньому дедалі менше місця для духовно-моральних цінностей, які упродовж своєї двотисячолітньої історії формувало християнство. «Спробуймо уявити, що вчення Христа народилося сьогодні – у час розвинених масово-комунікаційних технологій. Ми не певні, чи всі випуски новин внесли б цю подію у свій перелік подій дня, з їхніми катастрофами, терористичними актами, заявами уряду і президентів. Деякі, вірогідно, повідомили б про це десь наприкінці, як про щось вельми екзотичне, мовляв, в одному з міст Близького Сходу новітній проповідник закликає любити не тільки ближніх своїх, але навіть ворогів» [12, с.9-10].

За таких умов особливої значущості набувають, з одного боку, постійний аналіз тенденцій у інформаційному просторі, а з іншого – формування державного та суспільного замовлення на здійснення духовно-морального виховання молоді, пропагування християнських цінностей через засоби масової інформації. Все вищесказане стосується і інформаційного простору Рівненщини, як складової вітчизняного та світового інформаційного простору. Станом на 1 січня 2011 року ЗМІ Рівненщини представлені 168 зареєстрованими друкованими виданнями, 4 телерадіокомпаніями та 17 редакціями радіомовлення [8]. 3-поміж зареєстрованих на Рівненщині друкованих видань 11 мають виразне духовно-моральне спрямування. Переважно, їх засновниками виступають релігійні громади різних конфесій. Наприклад, Українське християнське місіонерське товариство «Обітниця миру» є засновником видання «Новий формат», Церква Адвентистів сьомого дня – видання «Голос Надії», а Об'єднання церков християн віри євангельської

п'ятидесятників Рівненської області – видання «За віру Євангельську». У Рівненській єпархії Української православної церкви Київського патріархату видається щомісячна єпархіальна газета «Духовна нива», а Рівненське єпархіальне управління Української православної церкви видає газету «Православне Полісся».

Поширення таких та їм подібних видань зазвичай обмежується рамками прихожан тієї чи іншої конфесії. З одного боку, це є природним для такого роду видань, а з іншого – не виконує повною мірою завдань з формування інтегрованого світогляду в українському суспільстві шляхом об'єднання зусиль як різних християнських конфесій, так і різних виховних суспільних інститутів у цілому.

З-поміж друкованих видань, які чітко націлені на духовно-моральне виховання молоді на засадах християнських цінностей, виразно виділяється християнський духовно-просвітницький журнал «Слово вчителю», який з 2007 року видає у Рівному Міжнародна громадська організація «Надія-людям». Це – педагогічний журнал з питань християнського виховання дітей та молоді. У рубриках «Погляд фахівця», «Актуальна тема», «Студії Біблії», «Наука і християнство», «Молодь у пошуку», «Аспекти здоров'я», «Християнство і мистецтво» на сторінках часопису публікуються духовно-просвітницькі статті, які служать розширенню світобачення вчителя, підвищенню його культурного й освітнього рівня. Частина матеріалів (рубрика «Методика і досвід») має прикладний характер – розробки уроків з християнської етики для початкових, середніх і старших класів, позакласні заходи, багато дидактичного матеріалу, наочності. Перше число «Слово вчителю» було надруковано перед початком нового навчального року у серпні 2007 року. Відтак часопис виходить щоквартально. Усі випуски тематичні: «Чи потрібна Біблія сучасній людині?», «Ісус Христос. Хто Він?», «Церква, сім'я, школа», «Учитель: професія і покликання», «Цінність людського життя», «Цей загадковий підліток» тощо. Випуски 2009-2010 навчального року були присвячені християнським святкам, наступні шість випусків 2010-2011 рр. – Десяти Божим заповідям, загальна тема на 2012 рік – «В якого Бога вірять християни» [13].

Особливе місце з-поміж видань духовно-морального спрямування, які існують у інформаційному просторі Рівненщини, належить інформаційно-аналітичному журналу «Рівненщина релігійна», який з 2010 року видається кафедрою релігієзнавства Національного університету «Острозька академія». Актуальність такого ви-

данія зумовлена, зокрема, тим, що Рівненщина, за статистичними даними, належить до числа найбільш релігійних областей України. Для релігієзнавців доволі цікавим є дослідження історії конфесій нашого регіону, форм і методів їхньої діяльності, особливостей функціонування в суспільному житті області та держави. За задумом творчого колективу журналу, ядро якого складають викладачі кафедри релігієзнавства та найкращі студенти-релігієзнавці Острозької академії, матеріали «Рівненщини релігійної» допомагатимуть священикам і мирянам подивитись на життя своєї та інших конфесій неупереджено, адже вивчення, аналіз та використання іншого досвіду лише збагатить власний релігійний і духовний світогляд, а також сприятиме тому, аби міжконфесійні відносини ставали більш толерантними. З іншого боку, видання має на меті допомагати працівникам засобів масової інформації – як духовних, так і, насамперед, світських отримувати фахову інформацію щодо релігійного життя Рівненщини. Не обмежуючись суто місцевою тематикою, авторський колектив журналу прагне прислужитися небайдужим до релігії і церкви людям, які бажають ознайомитись із питаннями церковної історії, соціального та етично-морального вчення різних конфесій, релігійного туризму тощо. Такий формат видання саме і сприяє ефективному поєднанню зусиль різних виховних інститутів, формуванню інтегрованого світогляду в українському суспільстві. Водночас, обмеженість фінансових можливостей засновників журналу зумовлює його малий тираж і невелику періодичність виходу. А за таких умов про масштабність виховного впливу проекту говорити, на жаль, не доводиться.

Подолати цю суперечність має на меті розвиток інтернет-версії журналу «Рівненщина релігійна». Нині створений та постійно наповнюється матеріалами блог журналу на провідному інформаційному інтернет-ресурсі Рівненщини – Рівненському інформаційному порталі OGO.ua.

Інтернет як новітня комунікаційна платформа, стрімко розвивається і за динамікою свого розвитку нині відчутно переважає в інформаційному просторі. «У 2010 р. кількість комп'ютерів з виходом в Інтернет наблизилася до півтора мільярда. Відтак Інтернет набув рис грандіозної комунікаційної структури – фактично найбільшої за всю історію людства» [11, с.20]. Відтак, інтернет-середовище є надзвичайно перспективним для здійснення заходів з духовно-морального виховання. Особливо – зважаючи на те, що

найактивнішою частиною інтернет-користувачів є саме молодь. «Інтегруючи всі можливі у світі інформаційні потоки, веб породив надію на досягнення стану, який можна означити біблейським поняттям «всевідання». Мережева комп'ютерна технологія є надзвичайно потужним каталізатором, який з небаченою досі інтенсивністю і швидкістю дає змогу поєднувати внутрішні світи мільйонів індивідуумів, створюючи віртуальну сферу» [11, с.5].

Водночас, здійснення такого виховного впливу є справою не лише суспільно значущою, а й архіскладною – зважаючи на ту свободу вибору, яку має інтернет-користувач. Ефективно пропагувати духовно-моральні цінності християнства у середовищі молоді можна лише говорячи її мовою та вдаючись до тих засобів, які є популярними, необхідними у молодіжному середовищі. Відтак, надзвичайної ваги набуває підготовка таких молодих фахівців, які будуть здатні здійснювати подібну виховну роботу.

Говорячи про поширення християнських цінностей через засоби масової інформації Рівненщини, слід наголосити на тому, що світські за характером ЗМІ, насамперед суспільно-політичної тематики, відчутно переважають у інформаційному просторі нашої області, як, зрештою, і інших. Відтак, архіважливим питанням є інформаційне наповнення саме цих ЗМІ, ступінь його відповідності християнським цінностям. Приміром, навряд чи сприяє духовно-моральному вихованню молоді поява на перших шпальтах популярних у Рівному видань таких заголовків як «Дебіл, свиня та педераст» або «Свобода і підараси». Обома заголовками «відзначилась» газета «Рівне вечірне». З іншого боку, не можна не зауважити, що значна частина популярних друкованих видань Рівненщини має тематичні сторінки духовно-морального спрямування (наприклад, сторінка «Духовність» у «Рівненській газеті»), де регулярно вміщуються матеріали відповідної тематики – роз'яснення священників щодо духовно-моральних норм поведінки християнина, розповіді про релігійні свята, про духовні святині Рівненщини тощо. Водночас, навіть у розрізі таких тематичних сторінок питома вага матеріалів, спрямованих саме на духовно-моральне виховання дітей та молоді на засадах християнського віровчення, залишається в цілому незначною. Це почасти усвідомлюють і самі журналісти. Не секрет, що ми сприймаємо здебільшого релігію суто через якісь зовнішні прояви. Часто буває, що людей можна побачити в церкві тільки один раз у рік – на освяченні пасхи [17]. Відтак подібні тематичні сторінки, з одного боку, є ефек-

тивним засобом донесення християнських цінностей до максимально широкої читацької аудиторії, а з іншого – їх тематика потребує поглиблення, більшого фокусування саме на вихованні молоді, на прищепленні їй християнського світогляду. Потрібна фіксація уваги читача не тільки, а, можливо, і не стільки на обрядовому боці християнства, як на тих ключових моральних цінностях, які лежать у основі християнського світобачення.

Підсумовуючи сказане, можна виділити такі основні шляхи посилення роботи з духовно-морального виховання молоді на засадах християнської моралі у засобах масової інформації Рівненщини.

По-перше, потрібне постійне громадське лобіювання важливості підсилення відповідної складової в інформаційному наповненні засобів масової інформації Рівненщини, привернення уваги представників журналістської спільноти до духовно-моральних цінностей християнства шляхом активізації проведення різноманітних тематичних заходів, круглих столів, презентацій. Для мас-медіа важливим фактором формування змісту є таке поняття як «інформаційний привід», відтак, усі суспільні інститути та окремі громадяни, які зацікавлені в активізації духовно-морального виховання молоді через ЗМІ, повинні з цією метою постійно створювати помітні для медіаспільноти інформаційні приводи. Прикладом таких вдалих інформаційних приводів є заходи з духовно-морального виховання, які періодично проводяться у Національному університеті «Острозька академія». Такі заходи постійно привертають увагу світських ЗМІ, активно висвітлюються в інформаційному просторі, що, звичайно, сприяє його християнізації.

По-друге, самі релігійні конфесії мають виявляти більшу зацікавленість у налагодженні дієвої співпраці зі світськими ЗМІ, ставати більш відкритими для діалогу – приміром, шляхом пропонування власних матеріалів, роз’яснень священника для молоді, які могли б бути використані для інформаційного наповнення видань. Зокрема, популярним нині форматом подачі інформації є створення блогу, і подібні «майданчики» в інтернеті виглядають доволі перспективними.

Загалом задля активізації духовно-морального виховання молоді конче потрібно інтенсифікувати використання саме інтернет-платформ як найперспективнішого інформаційного носія і нині, і у майбутньому. Адже сьогоднішня молодь газет здебільшого не читає, а у перегляді телепередач – поводить доволі вибагливо, маючи величезні можливості вибору інформаційної продукції. Відтак, сподіва-

тись на те, що духовно-моральні цінності християнства ефективно і масово прищеплюватимуться їй через матеріали тематичних сторінок «Духовність» у світських місцевих газетах або через тематичні телепередачі, які подекуди створюються на місцевих телеканалах на замовлення окремих релігійних громад – доволі наївно.

Отже, важливим фактором формування збалансованого інформаційного наповнення ЗМІ в умовах їх жорсткої комерціалізації є система грантів, яка дозволяє залучати фінансування для створення матеріалів, котрі мають, можливо, невисоку комерційну привабливість, проте є суспільно значущими. Гранти на створення якісної інформаційної продукції з суспільно важливих тем надаються різноманітними міжнародними фондами та благодійними інституціями (проект «Умедіа», Фонд розвитку ЗМІ Посольства США в Україні, Міжнародний фонд «Відродження» тощо). Засоби масової інформації повинні активізувати роботу з залучення грантів на створення суспільно важливих інформаційних матеріалів, виявляючи таким чином і власну соціальну відповідальність. Водночас, потребує розробки система державного замовлення на створення подібної продукції, яка так само могла б мати вигляд постійно діючих грантових програм – саме для недержавних ЗМІ. Проте, на сьогодні, за умов відсутності політичної волі для роздержавлення ЗМІ з одного боку і відсутності загальнодержавної цілісної виховної концепції, в основі якої лежали б принципи християнської моралі – з іншого боку, перспектива реалізації подібних проектів виглядає дещо утопічною. Відтак, ініціатива з християнізації інформаційного простору повинна перш за все виходити «знизу». «Сучасне місіонерство полягає в тому, що потрібно насамперед стати місіонером у себе вдома, тобто показувати власний приклад... Якщо це буде відбуватися, якщо всі священники, Київського Патріархату в першу чергу, стануть добрим прикладом, тоді і служіння наше буде звершуватися саме в тому руслі, як воно має бути. Тоді буде і робота з паствою, з молоддю, соціальна робота» [17].

Список використаної літератури та джерел:

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. / О. Вишневський. – Львів: Львівський обласний науково-методичний інститут освіти; Львівське обласне педагогічне товариство ім. Г.Ващенка, 1996. – 238 с.
2. Голубев В. Визначено найкращих в Україні юних знавців Біблії. [Електронний ресурс]. / Віталій Голубев. – Режим доступу: <http://www.ogo.ua/articles/view/2012-04-12/32952.html>.

3. Голубев В. Ігор Пасічник: У російської еліти нам варто повчитися націоналізму: інтерв'ю. [Електронний ресурс]. / Віталій Голубев. – Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?igor_pasichnik_u_rosiyskoyi_eliti_nam_varto_povchitsiya_natsionalizmu & object Id = 1254836

4. Голубев В. Протоіерей Василь Жуковський: Я не хочу вінчати геїв. [Електронний ресурс]. / Віталій Голубев. – Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?protoiyerey_vasil_zhukovskiy_u_ne_hochu_vinchati_geyiv & object Id = 1257983.

5. Голубев В. Рівнян, які цікавляться релігією, запрошують до дискусії. [Електронний ресурс]. / Віталій. Голубев. – Режим доступу: <http://www.gazeta.ogo.ua/articles/view/2012-04-23/33092.html>.

6. Гудінг Д., Леннокс Дж. Людина та її світогляд: для чого ми живемо, і яке наше місце у світі / Груповий переклад з рос. зі звіркою з англ. оригіналом під заг. ред. М.А.Жукалюка. / Д. Гудінг, Дж. Леннокс. – Т.1. – К.: УБТ, 2007. – 416 с.

7. Данилюк О. Інститут інтегрованого світогляду українського суспільства / О. Данилюк // Рівненщина релігійна. – 2012. – №1. – с.13.

8. Засоби масової інформації Рівненської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://4vlada.com/documenty/8146>.

9. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика / Передм. В.П.Мостового : Підручник. / В.Ф. Іванов, В.Є. Сердюк. – К.: Вища шк., 2006. – 231 с.: іл.

10. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста : Учеб. пособие для студентов вузов / Г.В.Лазутина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 240 с.

11. Потятиник Б.В. Интернет-журналистика: Навч. посіб. / Борис Володимирович Потятиник. – Львів: ПАІС, 2010. – 246 с.

12. Потятиник Б.В. Медіа: ключі до розуміння. / Борис Володимирович Потятиник. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с. – (Серія: Медіакритика).

13. Слово Вчителю: Християнський духовно-просвітницький часопис. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovovchytelyu.org/journal/nom21/slovo-vchytelyu-3-2012/>.

14. Формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=395.

15. Хіба ревуть воли, як ясла повні. Тексти відповідей Блаженнішого Любомира (Гузара)... // Дзеркало тижня. – 2002. – 25 вересня. – С. 4.

16. Церква і медіа. Сім кроків до порозуміння / Бабинська С., Завадська Ю., Карапінка М., Кулигіна О. – К.: Ездра, 2012. – 240 с.

17. Штурхецький С. Владика Іларіон: «Насамперед потрібно стати місіонером у себе вдома». [Електронний ресурс]. / С. Штурхецький. – Режим доступу: <http://www.rivnepost.rv.ua/showarticle.php?art=031413>.